

2. *Zabarna, E.M.* (2006). Innovatsijno-investytsijnyj faktor ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. [Innovation and investment factor of economic development of Ukraine]. In-t problem rynku ta ekon.-ekol. doslidzhen' NAN Ukrainy. Odesa. Ukraine.
3. *Soboliev, V.M. Sherdiakov, V.E.* (1996). Menedzhment v oblasti ynvestytsyj y personala: osobennosty v perekhodnoj ekonomyke. Byznes-Ynform. [Management in the field of investments and personnel: special features in a transition economy]. Kharkiv. Ukraine.
4. *Meshko, N.P.* (2008). «Investment and innovation potential of the region: assessment criteria and formation problems». *Ekonomichnyj prostir*. № 10. pp. 78-88.
5. *Namliieva, N.V.* (2009). «Regulation of the investment potential management system of enterprises». *Sovremennoe sostoianye y perspektivy razvytyia fymansovoho prava*. [Rehlamentatsiia systemy upravlinnia investytsijnym potentsialom pidpryiemstv]. Proceeding of the Materials of the mezhdunonar. internet conf. section 16. Financial and legal aspects of state regulation of investment activities, October 28. 2009. Available at: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/conf/index.php?topic=47.0>.
6. *Orel, A., Rudenko, S.V.* (2019). «Innovative orientation of investment activities of agricultural business entities». *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*. Issue 3(81). pp. 102-106.
7. *Pokataieva, K.P.* (2007). «Theoretical bases for defining the categories "investment potential" and "investment attractiveness"». *Kommunal'noe khozjajstvo horodov: nauch.-tekhn. sb. Seriya: Tekhn. nauky*. Issue 75. pp. 262-268.
8. *Yukhnovs'kyj, I.V.* (2010). «Methodology for assessing the innovation and investment potential of the economy». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2010. № 21. S. 6-10.
9. *Alchian, A.* (1977). *Economic Forces at Work*. Indianapolis.

Abstract

Volyk S. Innovation and investment potential of the agrarian sector subjects of the economy: essence and relationship of its components.

The essence and structure of the innovation and investment potential of the economy have been studied. The main approaches to consideration and determination of critical directions of formation of innovation and investment potential to meet the requirements of expanded reproduction of the economy have been organized. The main principles of establishing the essence of innovation and investment potential are substantiated, among which this definition should: reveal the meaning of this concept as potential through capacity (ability); identify the base, the foundation of its formation - available resources, as well as investment sources; take into account the ability of subjects to absorb possible resources due to their ability to use innovative activities to finance investments; take into account the innovative ability to realize the innovation and investment potential. It is proposed to understand the innovation and investment potential of agricultural business entities as the actual or potential ability of the business entity to use innovations in its production and management systems through the involvement of investment support tools for modeling the complex concept of strategic management of the enterprise, consisting of individual elements, is based on certain principles and methods. It is substantiated that the structure of the innovation-investment model of the development of agrarian formations includes separate blocks of innovation opportunities, primarily in the production and management spheres of economic entities, which are currently basic in determining their investment attractiveness and thus are decisive in the system of generation, implementation and realization in strategic management potential opportunities for ensuring the competitive development of agricultural enterprises.

Keywords: potential, innovation potential, investment potential, innovation-investment potential, investment resources, innovation activity.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Волык С.В. Інноваційно-інвестиційний потенціал суб'єктів аграрного сектору економіки: сутність та взаємозв'язок його складових. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 4. С. 44-48.

Volyk S. Innovation and investment potential of the agrarian sector subjects of the economy: essence and relationship of its components. Actual problems of innovative economy. 2023. No. 4, pp. 44-48.

УДК 354.32; JEL classification: F52; Q10
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-4-8>

КУХАР Олександр Васильович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права, Державний біотехнологічний університет, <https://orcid.org/0000-0003-4897-9636>

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ОБ'ЄДНАНЬ

Кухар О.В. Інституціональні засади економічної безпеки аграрних підприємств та їх об'єднань. Стаття присвячена аналізу інституціонального забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств, їх об'єднань та обґрунтування напрямів його удосконалення. Здійснено ретроспективний аналіз правового забезпечення економічної безпеки підприємств. Оцінка нормативно-правового забезпечення економічної безпеки є недостатньо задовільною. Запропоновано внести до Конституції України зміни та доповнення щодо економічної

безпеки, єдина вказівка в ст. 17 щодо наявності економічної безпеки не задовольняє потребам державного управління щодо захисту національних інтересів. Обґрунтовано, що на мікрорівні, в залежності від фінансових можливостей підприємства, його розмірів та масштабів виробництва, ступеня реалізації економічного потенціалу та рівня ефективності і конкурентоспроможності основної діяльності, доцільним є використання двох шляхів розподілу функціональних обов'язків щодо дотримання організаційно-правових засад економічної безпеки. Перший шлях полягає в створенні власного потужного юридичного підрозділу, який здатен ефективно здійснювати заходи з правового супроводження основної діяльності підприємства, представляти його інтереси в контролюючих та правоохоронних органах, вести договірну і претензійну роботу, захищати інтереси підприємства в інституціях судової влади. Другим шляхом є використання послуг інших організацій та третіх осіб з виконання необхідних заходів на засадах аутсорсингу. Останнє дозволяє підприємству заощадити кошти на утримання власної юридичної служби, спростити процедури управління тощо. Втім, встановлено, що такий підхід містить в собі певні загрози в частині захисту комерційної інформації.

Ключові слова: економіка, державне регулювання, інституційне забезпечення, економічна безпека, аграрний сектор економіки.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інституціональні засади економічної безпеки для аграрних підприємств визначають правовий та регуляторний контекст, що сприяє стійкості та розвитку цього сектора. Ці засади включають в себе гарантії власності, які забезпечують стабільність управління земельними ресурсами. Крім того, ефективні інституціональні механізми можуть стимулювати інновації та впровадження сучасних технологій у сільському господарстві, забезпечуючи конкурентоспроможність на ринку. В умовах воєнного стану в Україні інституціональні засади економічної безпеки для аграрних підприємств стають критично важливими для забезпечення їхньої стійкості та виживання. Створення ефективних законодавчих та регуляторних рамок, які гарантують захист власності, прав фермерів та управління земельними ресурсами, є вирішальним для збереження продуктивності та стабільності аграрного сектору. Розвинуті інституції для фінансового регулювання та підтримки можуть допомогти аграрним підприємствам отримати доступ до кредитів та інших ресурсів, що є життєво важливим у воєнний період. Забезпечення фінансової стійкості дозволить їм уникати кризових ситуацій та забезпечити необхідні витрати на виробництво. Інституції, спрямовані на підтримку сільськогосподарської інфраструктури та ринкової інтеграції, можуть допомогти аграрним підприємствам знаходити нові ринки та шляхи ефективного вивезення продукції. Це стає важливою умовою для забезпечення стійкості аграрного сектору в умовах війни та обмежень на зовнішню торгівлю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної безпеки та її інституційного забезпечення є об'єктом пильної уваги ряду науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних. Вагомий внесок у розробку проблематики економічної та національної безпеки внесли В. Амітан, О. Амоша, О. Білорус, І. Бінько, З. Варналій, В. Геєць, Я. Жаліло,

О. Красноручський, В. Кириленко, А. Микитась, Г. Пастернак-Таранушенко, П. Пашко, Р. Покотиленко, В. Шлемко та ін. Не зважаючи на певну увагу до питання забезпечення економічної безпеки України з боку науковців, потребує додаткових узагальнень у контексті теоретико-методологічних конструкцій взаємодія компонентів інституційного забезпечення економічної безпеки аграрного сектору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є аналіз сучасних тенденцій інституціонального забезпечення економічної безпеки суб'єктів економічних відносин в аграрному виробництві та обґрунтування напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Саме поняття «безпека» з'явилося достатньо давно. Офіційне його згадування можна віднести орієнтовно до кінця XII століття, коли в одному з тлумачних словників воно означало «...спокійний душевний стан людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки» [9].

Термін «безпека» у XVIII столітті почав набувати розширеного змісту, і вже «безпека» трактувалась як державний устрій, державне управління, мета якого – загальне благо. У цей час практично у всіх країнах Європи термін «безпека» означав «...стан, обстановка спокою, що виникає в результаті відсутності реальної небезпеки (як фізичної, так і моральної), а також матеріальних, економічних, політичних умов, відповідних органів і організацій, що сприяють створенню цієї ситуації». Суб'єктом у цьому визначенні виступає не тільки окремо взятий індивід, не тільки біологічна система, але й суспільна система в цілому у вигляді органів державного управління та в цілому держави [7].

Категорія економічної безпеки з'явилася і набула актуальності у зв'язку з формуванням в Україні економіки ринкового типу. Оскільки всяка система (наприклад, економічна,

соціологічна) чи процес, який знаходиться в постійному розвитку, припускає проходження ряду стадій, виникає необхідність простежити еволюцію поняття економічної безпеки та визначитися з нормативно-правовим забезпеченням цього процесу.

Спочатку поняття економічної безпеки розглядалося як забезпечення умов збереження комерційної таємниці й інших «таємниць» підприємства. На перших етапах ринкових перетворень у зв'язку зі зміною титулу власності, самостійним виходом підприємств на зовнішній ринок, прагненням до максимізації прибутку, виробництвом конкурентоздатної продукції, реалізованої в тому числі за допомогою зменшення витрат, використання нових технологій – ці та інші питання в діяльності підприємств дійсно набули актуальності збереження комерційної таємниці [6, 7, 9].

Трохи пізніше автор А. Сухоруков визначив інший підхід до трактування поняття економічної безпеки. Різкий спад виробництва в цілому по країні, а головне – зміна економічних функцій держави, що вже не була основним інвестором і споживачем продукції, змусили подивитися набагато ширше на проблему економічної безпеки. Відповідно до цього погляду – економічна безпека обумовлена впливом зовнішнього середовища, що у ринковій економіці весь час змінюється, вона ніколи не залишається стабільною, постійною або незмінною [8].

Правове забезпечення економічної безпеки держави, що є підґрунтям забезпечення економічної безпеки на рівні аграрного сектора, вкрай складна проблема. По-перше, невизначеність концептуальних засад економічної безпеки не дає можливості чітко окреслити об'єкти та суб'єкти правових відносин. По-друге, всі законодавчі акти України, економічної, соціальної, науково-технічної, екологічної, інформаційної, регіональної та іншої спрямованості мають певний вплив на економічну безпеку, але визначити з них пріоритетні для узагальнень та оцінок дуже важко.

Конституція України відповідно до міжнародно-правових стандартів надає наступні засади щодо концепції економічної безпеки: закріплює головні життєво важливі інтереси громадян, що забезпечують насамперед особисту недоторканність; визначає інші цінності – майно, правопорядок, встановлює обов'язок держави по захисту конституційних прав і свобод; містить норми про компетенцію виконавчої влади в сфері забезпечення економічної безпеки, але вона вкрай обмежено визначає положення з економічної

безпеки, які не дають необхідних настанов щодо визначення та забезпечення національних економічних інтересів [2] згідно ст. 17, забезпечення входить в перелік найважливіших функцій держави та визначається як справа всього українського народу. Але 92 стаття Конституції обумовлює правові засади економічної політики. Серед них – правовий режим власності; правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; засади зовнішніх відносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи; засади регулювання демографічних та міграційних процесів; організація і діяльність органів виконавчої влади, основи державної служби, організації держстатистики та інформатики; засади місцевого самоврядування.

Цей перелік доповнюється визначенням правових засад у бюджетній та валютно-фінансовій сферах. Вони обумовлюються встановленням законів України: Держбюджету і бюджетної системи України; системи оподаткування, податків і зборів, засад створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статусу національної валюти на території України; порядку утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу; порядку випуску та обігу державних цінних паперів, їх видів і типів; порядку утворення і функціонування вільних та інших спеціальних зон, що мають економічний чи міграційний режим, відмінний від загального.

Процес формування Стратегії економічної безпеки не може відбуватись без урахування чинної правової підстави, якою є прийнята Верховною Радою України Концепція (основи державної політики) національної безпеки України. Концепція національної безпеки України також мала тривалий термін щодо її розробки. Нормативним документом, який обумовив початок роботи над Концепцією, був Указ Президента України від 15 січня 1992 р. № 41/92. Перше читання проекту Концепції у Верховній Раді України відбулося 19 жовтня 1993 р., друге – 24 травня 1996 р., а прийнята вона була 16 січня 1997 р. Термін розробки, опрацювання та схвалення Концепції склав 5 років. У США процес формування та затвердження Концепції був у 2 рази більший і становив 11 років. Саме Концепція національної безпеки – це той нормативний документ, який визначив підсистему економічної безпеки в системі національної безпеки [6].

В преамбулі до Концепції визначається її призначення для всіх сфер національної

безпеки, а саме: для поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм. Зміст положень щодо економічної безпеки має послідовний характер – визначено пріоритетний національний інтерес, систему загроз національній безпеці в економічній сфері та основні напрями забезпечення економічної безпеки. Серед значної кількості економічних інтересів до складу пріоритетних національних інтересів був виділений найважливіший – створення самодостатньої соціально орієнтованої ринкової економіки. Він є поєднанням досягнення пріоритетів людського розвитку та економічної незалежності. Загрози національній безпеці в економічній сфері на етапі формування Концепції були систематизовані та відокремлені.

До них було віднесено: неефективність державного управління; структурні диспропорції та монополізм виробників; ресурсну, фінансову та технологічну залежність національної економіки від інших країн; економічну ізоляцію України від світової економічної системи; неконтрольований відтік інтелектуальних, матеріальних і фінансових ресурсів за межі України; криміналізацію суспільства, діяльність тіньових структур. Проведені дослідження підтвердили значущість та вагомість визначених загроз національній безпеці в економічній сфері.

Виникає потреба у подальшому опрацюванні принципів національної безпеки, пріоритетних національних інтересів в економічній сфері, систематизації економічних загроз та визначення основних напрямів діяльності щодо їх подолання та попередження виникнення нових. При цьому необхідно скасувати чинний недолік змісту Концепції (основ державної політики) національної безпеки щодо відсутності збалансованості головних структурних складових національної безпеки в економічній сфері: пріоритетних економічних інтересів – економічних загроз як основних напрямів забезпечення економічної безпеки.

Послідовність визначення правової основи економічної безпеки потребує аналізу документів, які стали підставою для її формування та розвитку.

Прийнята 16 липня 1990 р. «Декларація про державний суверенітет України» носила більш політичний характер, вона проголошувала державний суверенітет як верховенство, самостійність і неподільність влади республіки в межах її території та незалежність, рівноправність – у зовнішніх відносинах.

Положення економічної спрямованості в Декларації обумовлювали право народу на володіння, користування і розпорядження національним багатством України. Підкреслювалось, що саме власністю народу та матеріальною основою суверенітету республіки є земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси, весь економічний та науково-технічний потенціал, що створений на її території. Підкреслювалось, що це національне багатство повинно використовуватися з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб громадян.

Як складова умова державного суверенітету розглядалося забезпечення економічної самостійності УРСР у Законі УРСР «Про економічну самостійність України», який прийнято 3 серпня 1990 р. – майже одразу після прийняття Декларації про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.). Завдяки прийнятому закону Україна закріпила за собою право самостійно визначати економічний статус і стратегію соціально-економічного розвитку в інтересах народу України; здійснювати управління економічними процесами з метою відродження і всебічного розвитку соціальної та культурної сфер, задоволення потреб громадян УРСР у матеріальних, соціальних і духовних благах, охорони навколишнього середовища; визначати структуру народного господарства, пріоритетні напрями господарської діяльності, форми і методи господарювання та управління суспільним виробництвом; здійснювати фінансово-бюджетну, грошово-кредитну, цінову, інвестиційну, науково-технічну і зовнішньоекономічну політику.

Основні принципи, на яких будується економічна самостійність України, обумовлені входженням країни в ринкові умови господарювання та відголоссям соціалістичної системи з її певними перевагами. Так, визначалась власність народу республіки на її національне багатство та національний дохід; різноманітність і рівноправність форм власності та їх державний захист; децентралізація власності і роздержавлення економіки; повна господарська самостійність і свобода підприємництва всіх юридичних і фізичних осіб у рамках законів УРСР, самостійність регулювання грошового обігу; захищеність внутрішнього ринку.

Декларація про державний суверенітет України та Закон УРСР «Про економічну самостійність України» від 3 серпня 1990 р. стали підґрунтям для формування правових засад економічної незалежності, забезпечення її економічної безпеки.

Весь час в Україні йде інтенсивна робота з метою формування правової підстави економічної безпеки. У 1995 р. Координаційний комітет по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України ініціював розробку Концепції економічної безпеки України. Координатором та розробником цього документу виступило Міністерство економіки України. У серпні 1995 р. цей документ було розроблено, але офіційного статусу на сьогодні він так і не набув. Держава не має офіційно затверджених концептуальних основ економічної безпеки. Інститутом економічного прогнозування НАН України у 1999 р. здійснена спроба її розробки і була видана Концепція економічної безпеки України, але вона так і залишилась у статусі наукового видання, а не проекту законодавчого документу. Тривалий час у Міністерстві економіки та з питань європейської інтеграції України велась розробка Програми забезпечення економічної безпеки України, яка, як і Концепція, так і не вийшла зі стану проекту. На сьогодні Радою безпеки та оборони України підготовлено варіант проекту Стратегії забезпечення економічної безпеки України, який планується доопрацювати та прийняти найближчим часом.

Лише Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» серед запропонованих має, на наш огляд, значно вищі оцінки щодо наявності положень, які забезпечують економічну безпеку держави. Це не випадково, бо саме цей закон забезпечує реалізацію 107 ст. Конституції щодо функціонування Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) при Президентові України. Він містить положення щодо функцій РНБОУ, які стосуються реалізації засад внутрішньої і зовнішньої політики, координації та здійснення контролю за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони України [3].

До компетенції РНБО відносяться подання пропозицій Президентові України щодо визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів та напрямів забезпечення національної безпеки і оборони у всіх сферах національної безпеки, у тому числі й у економічній; проектів державних програм, доктрин, законів України, указів Президента України та інших нормативних актів і документів з питань національної безпеки і оборони; удосконалення системи забезпечення національної безпеки та організації оборони; створення, реорганізація та ліквідація органів виконавчої влади у цій сфері; проекту Закону України «Про

державний бюджет України» по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони; матеріального, фінансового та іншого забезпечення виконання заходів з питань національної безпеки, оборони; заходів політичного, економічного, соціального, військового, науково-технологічного, екологічного, інформаційного та іншого характеру відповідно до масштабу потенційних та реальних загроз національним інтересам. Таким чином, цей закон має вагомі положення щодо формування і реалізації економічної безпеки та організації її забезпечення, що й обумовлює його високу оцінку експертами.

Відтак оцінка законодавчого та нормативно-правового забезпечення економічної безпеки є недостатньо задовільною. До Конституції України необхідно внести зміни та доповнення щодо економічної безпеки, єдина вказівка в ст. 17 щодо наявності економічної безпеки не задовольняє потреби державного управління щодо захисту національних інтересів. Оцінка нормативно-правової бази з питань економічної політики, яка міститься в документах з законодавчої та виконавчої влади, віддзеркалює необхідність внесення змін та доповнень для посилення відповідальності вимогам економічної безпеки держави.

Загалом, на наш погляд, правові акти в сфері економічних відносин не створюють достатніх нормативних умов для забезпечення економічної безпеки. Основні недоліки сучасної правової бази забезпечення суспільної безпеки, включаючи її економічні аспекти, полягають у наступному.

По-перше, значна частина нормативних актів у цій сфері була сформована при колишній системі державного керування і сьогодні не відповідає вимогам захисту об'єктів економічної безпеки з урахуванням нових ринкових реалій, закріплених у Конституції. По-друге, чинне законодавство не стало цілісною системою норм, що забезпечує ефективний захист інтересів особистості, суспільства і держави від нових видів загроз їхньої економічної безпеки, наприклад, від підриву конкурентоздатності підприємств, корупції, промислового шпигунства, фінансових махінацій. По-третє, повільне усунення пропусків у законодавстві призводить до заповнення цих «порожнеч» актами місцевих органів державної влади і керування, які нерідко суперечать закону й не забезпечують прав й економічних інтересів громадян. По-четверте, незавершеним є нормативне забезпечення організації і діяльності суб'єктів збереження суспільної безпеки. На

мікрорівні, в залежності від фінансових можливостей підприємства, його розмірів та масштабів виробництва, ступеня реалізації економічного потенціалу та рівня ефективності і конкурентоспроможності основної діяльності, доцільним є використання двох шляхів розподілу функціональних обов'язків щодо дотримання організаційно-правових засад економічної безпеки. Перший шлях полягає в створенні власного потужного юридичного підрозділу, який здатен ефективно здійснювати заходи з правового супроводження основної діяльності підприємства, представляти його інтереси в контролюючих та правоохоронних органах, вести договірну і претензійну роботу, захищати інтереси підприємства в інституціях судової влади. Втім, масштаби діяльності та фінансові можливості не завжди дозволяють підприємству реалізовувати організаційні заходи з дотримання безпеки в такий спосіб. Тому другим шляхом є використання послуг інших організацій та третіх осіб з виконання необхідних заходів на засадах аутсорсингу. Останнє дозволяє підприємству заощадити кошти на утримання власної юридичної служби, спростити процедури управління тощо. Втім, такий підхід містить в собі певні загрози в частині захисту комерційної інформації.

Висновки та перспективи подальших

досліджень. Таким чином, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що існують різні точки зору на підхід до визначення поняття як самого терміну «економічна безпека», так і суміжних з ним понять та категорій, зокрема категорій «економічна безпека галузі», «продовольча безпека». Частина дослідників схильна пов'язувати економічну безпеку насамперед з безпекою міжнародної економічної системи і включає в її проблематику такі питання, як: нерівномірність економічного розвитку, зростання заборгованості, поширення голоду, циклічні коливання й інші аспекти загальної дестабілізації світової економіки. Інші фахівці пов'язують економічну безпеку більше із забезпеченням сприятливих умов для найбільш ефективного розвитку конкретної національної економіки, включаючи вільний доступ до закордонних джерел сировини й енергії, стабільність закордонних інвестицій і гарантії свободи обміну товарами і послугами. Усі ці думки не знаходять повністю свого розкриття в правовому забезпеченні економічної безпеки держави. Процес формування стратегії економічної безпеки не може відбуватися без урахування правової підстави. Загалом, правові акти в сфері економічних відносин не створюють достатніх нормативних умов для забезпечення економічної безпеки аграрного сектора.

Література.

1. Грідін О.В., Дудник О.В., Руденко С.В. Сутність, місце та сучасне значення ризик-менеджменту в управлінській парадигмі організації. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Випуск 191. С. 188-201. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Про Раду національної безпеки та оборони України: Закон України № 183/98-ВР від 5 березня 1998 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>.
5. *Красноруцький О.О., Руденко С.В.* Концептуальні підходи до управління економічним потенціалом аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 3. С. 77-84.
6. *Крегул Ю.І., Банк Р.О.* Безпека підприємницької діяльності в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 240 с.
7. *Микитась А.В.* Управління організаційно-правовою безпекою аграрних підприємств: стратегії, механізми, системи: монографія. Харків: Смуґаста типографія, 2018. 321 с.
8. *Сухоруков А.І.* Програмно-цільовий підхід до забезпечення економічної безпеки України. Стратегія економічного розвитку України. *Інститут стратегічних досліджень НАН України*. 2000. Випуск II-III. С. 14-21.
9. *Сьомич М.І.* Методологія формування інтегрованих систем управління організаційно-правовою безпекою суб'єктів аграрного бізнесу: моделі та механізми: монографія. Харків: Смуґаста типографія, 2019. 356 с.

References.

1. *Hridin, O.V., Dudnyk, O.V., Rudenko, S.V.* (2018). «The essence, place and modern meaning of risk management in the management paradigm of the organization». *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*. Issue 191. pp. 188-201. Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.
2. *Konstytutsiia Ukrainy: pryjniata na p'iatij sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy.* (1996). [Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Dated June 28, 1996. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. *Pro Radu natsional'noi bezpeky ta oborony Ukrainy: Zakon Ukrainy.* (1998). [About the National Security and Defense Council of Ukraine: Law of Ukraine]. № 183/98-VR dated March 5, 1998. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Pro Stratehiiu ekonomichnoi bezpeky Ukrainy na period do 2025 roku: rishennia Rady natsional'noi bezpeky i oborony Ukrainy. (2021). [On the Economic Security Strategy of Ukraine for the period until 2025: decision of the National Security and Defense Council of Ukraine]. dated August 11, 2021. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0048525-21#Text>.

5. *Krasnoruts'kyj, O.O., Rudenko, S.V.* (2016). «Conceptual approaches to managing the economic potential of agricultural enterprises». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*. vol. 1. № 3. pp. 77-84.

6. *Krehul, Yu.I., Bank, R.O.* (2015). *Bezpeka pidpryiemnyts'koi diial'nosti v Ukraini: administratyvno-pravovyy aspekt*. [Security of business activity in Ukraine: administrative and legal aspect]. Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. Ukraine.

7. *Mykytas', A.V.* (2018). *Upravlinnia orhanizatsijno-pravovoiu bezpekoiu ahrarnykh pidpryiemstv: stratehii, mekhanizmy, systemy*. [Management of organizational and legal security of agrarian enterprises: strategies, mechanisms, systems]. Smuhasta typohrafiia. Kharkiv. Ukraine.

8. *Sukhorukov, A.I.* (2000). «A programmatic approach to ensuring the economic security of Ukraine». *Institut stratehichnykh doslidzhen' NAN Ukrainy*. Issue II-III. pp. 14-21.

9. *S'omych, M.I.* (2019). *Metodolohiia formuvannia intehrovanykh system upravlinnia orhanizatsijno-pravovoiu bezpekoiu sub'iektiv ahrarnoho biznesu: modeli ta mekhanizmy*. [Methodology of formation of integrated management systems of organizational and legal security of agrarian business entities: models and mechanisms]. Smuhasta typohrafiia. Kharkiv. Ukraine.

Abstract

Kukhar O. Institutional principles of economic security of agricultural enterprises and their associations.

The article is devoted to analyzing the institutional provision of economic security of agrarian enterprises, their associations, and the justification of directions for its improvement. A retrospective analysis of enterprises' legal provision of economic security was carried out. The assessment of regulatory and legal provision of economic security needs to be more satisfactory. It is proposed to make changes and additions to the Constitution of Ukraine regarding economic security; the only instruction in Art. 17 regarding the existence of economic security does not satisfy the needs of state administration regarding the protection of national interests. It is substantiated that at the micro level, depending on the financial capabilities of the enterprise, its size and scale of production, the degree of realization of economic potential, and the level of efficiency and competitiveness of the main activity, it is expedient to use two ways of distributing functional responsibilities for compliance with the organizational and legal principles of economic security. The first way is to create your robust legal department, which can effectively carry out measures for the legal support of the main activity of the enterprise, to represent its interests in controlling and law enforcement bodies, to conduct contractual and claims work, to protect the interests of the enterprise in institutions of judicial power. The second way is to use the services of other organizations and third parties to perform the necessary measures based on outsourcing. The latter allows the company to save money on maintaining its legal service, simplify management procedures, etc. However, it was established that this approach contains specific threats in terms of the protection of commercial information.

Keywords: economy, state regulation, institutional support, economic security, agrarian sector of the economy.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Kukhar O.V. Інституціональні засади економічної безпеки аграрних підприємств та їх об'єднань. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2023. № 4. С. 48-54.

Kukhar O. Institutional principles of economic security of agricultural enterprises and their associations. Actual problems of innovative economy. 2023. No. 4, pp. 48-54.

УДК 330.313; JEL classification: Q13

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-4-9>

ПЕЧКА Сергій Сергійович, аспірант,

Одеський національний технологічний університет, <https://orcid.org/0000-0003-2688-2729>

ВПЛИВ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ПРОЦЕСИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Печка С.С. Вплив диверсифікації сільськогосподарського виробництва на процеси раціонального використання ресурсного потенціалу підприємств.

Агропромисловий комплекс є однією з найважливіших галузей економіки. Системні зміни сучасного суспільства значною мірою вплинули на агропромислові підприємства. Ці зміни мають двосторонній характер. З одного боку, технічне переоснащення підприємств і цифровізація сільського господарства сприяють розвитку галузі, а з другого – вимагають перегляду, активізації та використання її ресурсного забезпечення. Ресурсний потенціал включає комплекс усіх матеріальних і нематеріальних ресурсів, які сукупно забезпечують досягнення високих стабільних економічних показників. Тут важливо розуміти, що у ресурсний потенціал регіону загалом чи окремо взятого підприємства входять як ресурси, використовувані у конкретний час, так і ресурси, що у стані пасиву. Ресурси, які споживаються в сільськогосподарському виробництві, усе частіше розглядаються не з практичних позицій їх використання, а зі стратегічних аспектів їх можливого відтворення та збереження для майбутніх поколінь. Стійкий розвиток підприємств агропромислового комплексу визначається багатьма чинниками, а ресурсний потенціал –